

ЕСТЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕКСКУРСІЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Головною домінантою виховання в загальноосвітніх навчальних закладах має стати формування в учнів ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та самих себе, а метою виховання – формування морально-духовної, життєво компетентної особистості, зокрема естетичних її якостей [3].

У роботі з естетичного виховання широко використовуються екскурсії під час яких школярі безпосередньо спілкуються з природою. Під час екскурсій у природу в учнів розвивається спостережливість, формується вміння виявляти зв'язки між життєвими явищами і природними процесами, пробуджується інтерес до навколишнього середовища і бажання глибше пізнати його закономірності. На екскурсіях діти знайомляться з рослинами, тваринами і одночасно з умовами їх проживання, а це сприяє утворенню первинних уявлень про взаємозв'язки в природі. Екскурсії сприяють розвитку спостережливості, виникненню інтересу до природи, тобто пізнавального до неї ставлення дітей. Велика роль екскурсій в естетичному вихованні дітей, формуванні у них естетичного ставлення до природних явищ і об'єктів. Краса навколишнього світу викликає глибокі переживання.

Зокрема, варто звернути увагу у процесі екскурсій на естетичну характеристику ландшафту, яка виражається у зовнішній та внутрішній пейзажній різноманітності, тимчасовій контрастності або «сезонній аспектності» – зміни рослинного фону [5, с. 140]; унікальності як «ступені неповторності об'єктів і явищ» [5, с. 96]; екзотичності – ступені контрастності місця відпочинку з місцем постійного проживання. Закарпатський регіон відповідає всім показникам естетичної характеристики ландшафту. У зв'язку з цим вчителі початкових класів можуть використовувати даний потенціал у процесі формування естетичної культури школярів. Варто звернути увагу на Стрімчаківий, Вигорлат-Гутинський, Вододільний, Горганський, Полонинський та Рахівський природні райони та їх естетичні особливості. Багатство рельєфу, різноманітність рослинного та тваринного світу та багатогранний світ природи, створюючи казкові краєвиди, пробуджують у школярів інтерес, викликають подив, а «щире здивування перед відкриттям таємниць природи, – зазначає В. Сухомлинський, – могутній поштовх для стрімкого потоку думки» [4]. Адже краса природи викликає у дітей молодшого шкільного віку глибокі переживання, незабутні враження, сприяє розвитку естетичних почуттів. На цій основі формується любов до рідної природи, дбайливе ставлення до неї, любов до рідного краю. Особливість емоцій обумовлена тим, що вони – духовні, виникають від споглядання, емоції вищого порядку, пов'язані зі свідомістю людини. Л.Виготський називав їх «розумними емоціями». Естетичні емоції різноманітні за характером, залежать від багатства і різноманіття естетичних об'єктів. Естетичні почуття, творчі за характером,

впливають на розвиток уяви подорожнього, сприяють подоланню стереотипності мислення, ведуть учня до конструктивного перетворення світу.

При плануванні екскурсії для дітей молодшого шкільного віку слід враховувати психологічні особливості цієї категорії дітей, зокрема розвинену наочно-образну пам'ять, здатність краще і швидше запам'ятовувати конкретні яскраві факти і події тощо. Крім того, характерною особливістю дітей усіх вікових груп є емоційність і допитливість, прагнення перевірити, випробувати свою силу і спритність, бажання фантазувати, відкривати таємниці, прагнення чогось незвичайного, далекого і красивого. Значимість екскурсій полягає і в тому, що під час їх проведення діти здобувають знання про взаємозв'язки у природі, цінність для людини тих чи інших об'єктів природи, правила природокористування тощо.

При проведенні екскурсій у природу доречно використати різні форми роботи з дітьми: ігри на місцевості, веселі старти, конкурси тощо. Одним найбільш потенційних і багатогранних засобів є гра. Це і самостійна діяльність, яка сприяє всебічному розвитку особистості, і засіб формування та згуртування колективу, метод організації інших видів діяльності, засіб спілкування..

Ознайомлення з різноманітними об'єктами і явищами природи під час екскурсій є важливим засобом естетичного виховання дітей. Слід також враховувати естетичні особливості і переваги кожної пори року: стриманість і свіжість зимових пейзажів, пробудженість життя весняних натюрмортів, яскравість літніх кольорів, зваженість і насиченість осінніх барв. Сприймання яскравих пейзажів, гармонії в поєднанні барв, звуків і ароматів – все це пробуджує в дітей почуття краси, любов до навколишнього світу.

Література

1. Бабаніка І. В. Естетичне виховання молодших школярів / І. В. Бабаніка // Початковенавчання та виховання. – 2008. – № 27. – С. 2–16.
2. Ковальова В. Розвиток творчої особистості молодшого школяра в умовах компетентнісно орієнтованої освіти / В. Ковальова // Початкова школа. – 2018. – № 1. – С. 1–4.
3. Основні орієнтири виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів України 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Наказ МОН України №1243 від 31 жовтня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/>
4. Сухомлинський В.О. Вибрані педагогічні твори / В.О. Сухомлинський. – У 3-х т. – Т.1. – К. : Радянська школа, 1979. – 640 с.
5. Эрингис К.И. Сущность и методика детального эколого-эстетического исследования пейзажей / К.И. Эрингис, А.Р. Бударюнас // Экология и эстетика ландшафта. – Вильнюс : Минтис, 1975. – С. 107–159.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>